

# МОНУМЕНТАЛНИ КОЛОС СРПСКЕ ВОЈНЕ АРХИТЕКТУРЕ



Панорама смедеревске тврђаве



Унутрашњост је премрежена стазама, ходницима и каналима



Ступенице за излаз на кулу



Снага смедеревских бедема показала се приликом османлијских опсада



Улаз у тврђаву

Смедеревску тврђаву је на ушћу реке Језаве у Дунав у другој четвртини XV века (од 1428. године) подигао деспот Србије Ђурађ Бранковић (1427—1456), по њој назван Смедеревац. Тврђава је по свом типу класична водена (опколена је Дунавом и Језавом, а са југа вештачким шанцем који повезује две реке) равничарско утврђење, што је чини јединственом у српској средњовековној архитектури, а за узор приликом градње узет је Цариград и његови бедеми. Према својој површини од 10 ha 41a 14 m<sup>2</sup> (11,3272 ha према мерењима из 1975. године), без спољашњег бедема и кула односно 14.5 ha са њима, представља једну од највећих тврђава у Европи и највећу тог типа. Основу разнокраког троугла (550 m x 502 m x 400 m) у чијем је северном темену је смештен мањи разнокраки троугао који формира тзв. Мали град, док остатак утврђења чини тзв. Велики град. Снага смедеревских бедема показала се приликом османлијских опсада: 1439. године (када је после три месеца глад приморала опседнуте на предају); 1453. године (када је одбијен напад Мех-

меда II (1451—1482) који је те године заузео Цариград), 1456. године (када је одбијен напад, да би их Османлије коначно освојиле предајом града без борбе 1459. године, што је представљало и формални крај деспотовине Србије. Сјајан дизајн утврђења може се видети на основу чињенице да на њој, од окончања српске градње средином XV века и османлијског додавања четири артиљеријске куле 1480. године, није учињена никаква преправка све до краја њене војне употребе у другој половини XIX века, након што је, са још неколико утврђења, 1867. године предата кнезу Србије Михаилу Обреновићу (1839—1842, 1860-1868). Тврђава је претрпела значајна разарања током светских ратова од бомбардовања и експлозија, али је и поред тога задржала своју монументалност. Данас је Велики град махом у рушевинама и изложен зубу времена, док су на простору Малиг града изведени конзерваторски и рестаураторски радови, чиме му је донекле враћен пређашњи изглед, а цела тврђава се од 1946. године налази под заштитом државе. Мали град је често поприште



Између зидина је велико пространство



Поглед на Дунав оплемењен средњовековном архитектуром



Очувани део грађевине



Лепота која траје вековима



После експлозије 1941. године



Зуб времена је оставио трага на једној од кула



Делови утврђења су у веома добром стању

културних и спортских манифестација, а током Смедеревске јесени он постаје културна престоница Смедерева и поприште одржавања многобројних представа и концерата. Првобитна идеја која је постојала при градњи смедеревског града било је подизање утврђеног дворца за деспота и његову породицу уз границу према краљевини Мађарској из које би се они, у случају опасности од Османлија, лако могли склонити на безбедан простор њиховог северног сениора и суседа. Са таквим планом се отпочело са градњом 1428. године под надзором Томе Кантакузина, али је током наредних пола века тврђава била више пута проширивана, дограђивана и прерађивана, да би 1480. године попримила обриси које и данас поседује. У Малом граду је био смештен двор деспота Ђурађа са резиденцијом за становање и палатом за пријеме. Изграђен је 1428—1430. године као посебно утврђени владарски двор са свих страна опточен водом, и баш због тога се сврстава у тип водених утврђења,

премда нема темеље у води (Леонтије Павловић). Мали град има донжон кулу, у централном делу камени зидани бунар, а улазило се са југозападне стране, кроз двојни систем капија. Од Великог града који има 19 кула одвојен је воденим ровом. У Малом граду налази се шест кула, од којих је на једној натпис из кога се јасно види да је град подигао Ђурађ Бранковић. Куле су широке око 11 m, високе око 20 m. Рађене су од ломљеног камена у добром кречном малтеру. Дебљина зидава достиже и до 4,5 m. Најдебљи су зидови према копненој страни Смедеревске тврђаве која има површину око 11 ha. Смедеревски град био је једна од највећих средњовековних тврђава у Европи. Језгро је представљало троугаони тзв. Мали град, у врх Великог, опет троугаоног града. Овај већи део саграђен је одмах после Малиг града, који је завршен 1430. године. Мали град је имао шест, а Велики град још 19 — укупно 25 великих четвртастих кула. Паралелна страна са Дунавом

има 550 m, друга са Језавом 400, а трећа према граду 502 m. То је заправо умањена слика цариградског утврђења. Овај монументални колос српске војне архитектуре, са све три стране окружен водом, деловао је неосвојиво. Па ипак, светски догађаји, јаки продори Турака убрзали су пад Смедерева. Мали град је служио Деспоту Ђурађу као утврђен замак. Тешки намети, дугогодишњи исцрпљујући рад на зидању града, оставили су трагове у народном сећању и везали проклетство за име Јерине. Од некада малог предграђа, које је било смештено уз саму обалу Дунава и то даље од градских зидина, развило се у току векова, а нарочито после 1867. године, данашње велико место Смедерево. Мада је 15. век већ увелико време ватреног оружја и мада то оружје Срби, а нарочито Турци, већ увелико употребљавају, Смедеревска тврђава је ипак концептиран као град саграђен за борбу и одбрану хладним

оружјем и од хладног оружја. Топовских места нема, сем ако топови нису били постављени само на платформама високих кула — али то су могла бити само мања оруђа. Пошто су га заузели, Турци су га, 1480. године појачали, додајући му испред сва три угла по једну савременију ниску батеријску кулу за одбрану. За време Првог светског рата и преласка Аустријанаца преко Дунава, стари град је био бомбардован чак и топовима од 42 cm и тешко оштећен. У Другом светском рату доживео је ново разарање због велике експлозије муниције која је ту била смештена. Пред крај рата рушили су га и енглески бомбардери. Данас је цео велики комплекс у рушевинама. Археолошка истраживања су 2012. године пронашла у северном делу сакралног комплекса гроб са остацима женске особе. У гробу су пронађене златне наушнице, на којима је грб Немањина.



Status  
Stil

011/ 316 24 88 ;  
06/ 676 88 01  
E- mail: office@statusstil.com

## СРПСКА ОФИЦИРСКА САБЉА М.1895/1995 И ПАРАДНИ БОДЕЖИ ВИДОВА ВОЈСКЕ

САБЉЕ : 25 месечних рата

стандардна.....месечна рата- 3.600 дин.  
посребрена..... месечна рата - 3.840 дин.  
позлаћена.....месечна рата – 4.200 дин.

БОДЕЖИ : 20 месечних рата

посребрен.....месечна рата – 2.940 дин.  
позлаћен..... месечна рата – 3.360 дин.



# ВОЈНИ Ветеран

ГЛАСИЛО ВОЈНИХ ПЕНЗИОНЕРА СРБИЈЕ • ГОДИНА XVI • Број 171 • АПРИЛ 2018.

Дан Војске Србије

## БРАНИОЦИ НАШЕ СЛОБОДЕ И НЕЗАВИСНОСТИ

Седница Главног одбора УВПС  
У ФОКУСУ СТАМБЕНЕ  
И ЗДРАВСТВЕНЕ (НЕ)ПРИЛИКЕ

